

## TAMOM BO‘LMAGAN JINOYATLAR

Valiyev Dostonjon Asqar o‘g‘li

Duskulova Dilnoza Hosilbek qizi

Jizzax viloyati yuridik texnikum o‘quvchilari

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14288490>

**Annotatsiya.** Ushbu maqolada tamom bo‘lmagan jinoyat, jinoyat sodir etish bosqichlari, jinoiy qasdning shakllanishi, jinoiy tajovuz qaratilgan obyektning ijtimoiy ahamiyati haqida yoritilgan.

**Kalit so‘zlar:** jinoiy oqibat, jinoyat sodir etishga suiqasd, ijtimoiy xavfli qilmish, huquqqa xiloflik, aybning mavjudligi, jazoga sazovorlik.

## НЕОКОНЧЕННЫЕ ПРЕСТУПЛЕНИЯ

**Аннотация.** В данной статье описываются неоконченное преступление, стадии преступления, формирование преступного умысла, социальная значимость объекта криминальной агрессии.

**Ключевые слова:** уголовное последствие, покушение на преступление, общественно опасное деяние, противоправность, наличие вины, наказание.

## UNFINISHED CRIMES

**Abstract.** This article describes the unfinished crime, the stages of crime, the formation of criminal intent, and the social significance of the object of criminal aggression.

**Key words:** criminal consequence, attempt to commit a crime, socially dangerous act, illegality, presence of guilt, punishment.

---

Tamom bo‘lmagan jinoyat shaxsga bog‘liq bo‘lmagan sabablarga ko‘ra yoki jinoyat qilishdan ixtiyoriy ravishda qaytish tufayli oxiriga yetkazilmay qolgan jinoyat hisoblanadi. Qonunchilikka muvofiq jinoyatga tayyorgarlik ko‘rish va jinoyat sodir etishga suiqasd qilishdan tashqari jinoyat sodir etishdan ixtiyoriy qaytish tamom bo‘lmagan jinoyat hisoblanadi. Tamom bo‘lmagan jinoyat bu shaxsning jinoiy niyati oxirigacha yetkazilmagan qilmish hisoblanadi. Tamom bo‘lmagan jinoyatda shaxsning maqsadi amalga oshirilmagan bo‘ladi. Demak, tamom bo‘lmagan jinoyat shaxsning o‘ziga bog‘liq va bog‘liq bo‘lmagan holatlarga ko‘ra oxirigacha yetkazilmagan ijtimoiy xavfli qilmish hisoblanadi.

Jinoiy tajovuz qaratilgan obyektning ijtimoiy ahamiyati tajovuz obyektiga yetkazilishi mumkin bo‘lgan zarar hajmi yoki miqdori va jinoiy oqibatning yuz berishining yaqinligi tamom bo‘lmagan jinoyatlarning ijtimoiy xavflilik xususiyatini ifodalaydi.

Tamom bo‘lmagan jinoyatlarda jinoyatning barcha belgilari-ijtimoiy xavflilik, huquqqa xiloflik, aybning mavjudligi va jazoga sazovorlik kabi belgilari mavjud.

Tamom bo‘lmagan jinoyat bu jinoyat qonuni bilan qo‘riqlanadigan obyektlarga real xavf tug‘diradigan, qonunga xilof, jazoga sazovor va qasddan sodir etiladigan jinoyatga tayyorgarlik ko‘rish, jinoyat sodir etishga suiqasd qilish, jinoyatdan ixtiyoriy qaytishdan iborat ijtimoiy xavfli qilmish.

Jinoyat sodir etish bosqichlari quyidagilardan iborat jinoiy qasdning shakllanishi, jinoiy qasdning namoyon bo‘lishi, jinoyat sodir etishga tayyorgarlik ko‘rish; jinoyat sodir etishga suiqasd qilish va tamom bo‘lgan jinoyat.

Jinoiy qasdning shakllanishi shaxs tomonidan har qanday harakat yoki harakatsizlik bajarilishidan avval ongida muayyan xoxish-istak shakllanadi. Xohish-istakni amalga oshirishning rejasi, kutilayotgan natijasi, yuz berishi mumkin bo‘lgan oqibatlar gavdalanadi. Bularning barchasi shaxsning ruhiy holati, ichki kechinmalari bilan bog‘liq jarayon bo‘lib, xoxish-istakni amalga oshirish yuzasidan qat’iy xulosa shakllanadi. Ya’ni shaxsda motiv shakllanadi, maqsad aniqlashtirilib, qaror qabul qilinadi. Motiv, maqsad, qaror qabul qilish ijtimoiy xavfli qilmishni sodir etishga qaratilgan jarayon hisoblanadi.

Qayd etish joizki, jinoyat huquqining umum e’tirof etilgan prinsipiga ko‘ra hech kim niyat uchun jazolanishi kerak emas. (cogitationis poenam nemo patitur). Shunga muvofiq qasdning shakllanishi jinoyat-huquqiy munosabatlarning predmeti bo‘lishi mumkin emas. Haqiqatdan ham shaxs jinoyat haqida o‘ylagani uchun, jinoyat sodir etishga qasd qilganligi uchun jinoiy javobgarlikka tortilmasligi lozim. Shuning uchun ham mazkur bosqich uchun jinoiy javobgarlik belgilanmagan.

Jinoiy qasdning namoyon bo‘lishi bosqichi. Jinoyat sodir etishning keyingi bosqichi jinoiy niyatning namoyon bo‘lish bosqichi hisoblanadi. Jinoiy niyatning namoyon bo‘lishi (yoki boshqacha qilib aytganda, jinoiy irodaning namoyon bo‘lishi bosqichi) shaxsning jinoiy maqsadi og‘zaki ravishda so‘z orqali, yozma ravishda ifodalanishi muayyan shaxslarga oshkor etilishi mumkin, biroq unda jinoiy niyat amalga oshirilishidan xafvsirash uchun asos bo‘ladigan faktik belgilar mavjud bo‘lmaydi.

Tamom bo‘lmagan jinoyatlarda jinoyatning barcha belgilari-ijtimoiy xavflilik, huquqqa xiloflik, aybning mavjudligi va jazoga sazovorlik kabi belgilari mavjud.

Tamom bo‘lmagan jinoyatlarning ijtimoiy xavfliligi jinoyat qonuni bilan muhofaza qilinadigan obyektlarga zarar yetkazishning real xavfi yuzaga kelishida ifodalanadi. Ya’ni tamom bo‘lmagan jinoyatlar ham shaxs, jamiyat va davlat manfaatlariga zarar yetkazishi mumkinligi

tufayli ijtimoiy xavfli hisoblanadi. Tamom bo‘lmagan jinoyatlarning huquqqa xilofligi shundaki, JK Maxsus qismida ko‘rsatilgan jinoyatlarga tayyorgarlik ko‘rish va jinoiy tajovuz qilish jinoyat qonuni bilan taqiqlangan bo‘lib, uni sodir qilish jinoyat qonuni normalarini buzish hisoblanadi.

Tamom bo‘lmagan jinoyatlarni sodir etayotgan shaxs jinoyatga sharoit yaratish yoki jinoyatni bevosita sodir etishni ijtimoiy xavflilik xususiyatini anglagan, uning ijtimoiy xavfli oqibatlariga ko‘zi yetgan va mazkur oqibatlarni yuz berishini istagan yoki ongli ravishda yo‘l qo‘yib bergan bo‘ladi. Demak, tamom bo‘lmagan jinoyatlar ehtiyotsizlik orqali sodir etilmay, faqat to‘g‘ri qasddan amalga oshiriladi.

Xulosa o‘rnida shuni ta’kidlash lozimki, tamom bo‘lmagan jinoyat bu jinoyat qonuni bilan qo‘riqlanadigan obyektlarga real xavf tug‘diradigan, qonunga xilof, jazoga sazovor va qasddan sodir etiladigan jinoyatga tayyorgarlik ko‘rish, jinoyat sodir etishga suiqasd qilish, jinoyatdan ixtiyoriy qaytishdan iborat ijtimoiy xavfli qilmish.

Tamom bo‘lmagan jinoyatlar shaxsning irodasiga ko‘ra oxiriga yetkazilmagan va shaxsning irodasiga ko‘ra oxiriga yetkazilgan jinoyatga bo‘linadi.

#### REFERENCES

1. Rustambayev M.X. O‘zbekiston Respublikasi jinoyat huquqi kursi. Tom 1. Jinoyat haqida ta’limot. Darslik. 2-nashr, to‘ldirilgan va qayta ishlangan – T.: O‘zbekiston Respublikasi Milliy gvardiyasi Harbiy-texnik instituti, 2018. – 263-343 bet.
2. Usmonaliev M., Bakunov P.B. Jinoyat huquqi. Umumiy qism. Oliy o‘quv yurtlari uchun darslik. —T., «Yangi asr avlodi», 2010.
3. Jinoyat huquqi (Umumiy qism) Darslik. Mualliflar jamoasi // Mas’ul muharrir. X.Ochilov – T.:Adolat nashriyoti, 2020 yil. 103-124 b.
4. <http://www.lex.uz>
5. <http://www.norma.uz>